

แผนปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

นับเป็นระยะเวลากว่า ๘๕ ปีที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่สภาพการณ์ทางการเมืองการปกครองตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยก็ยังไม่สามารถพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคง มีความชอบธรรม มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้อย่างเป็นรูปธรรมแก่คนในประเทศ การเมืองไทยยังคงมีลักษณะเป็นทวีลักษณ์ กล่าวคือ เป็นการกลับไปกลับมาของ ๒ ระบอบย่อย ได้แก่ ระบอบประชาธิปไตยที่มาจากทางเลือกตั้ง และระบอบที่รัฐราชาธิปไตยมาจากการยึดอำนาจ

แนวคิดหรือกระแสของระบอบประชาธิปไตยที่แพร่หลายในโลกหลายทศวรรษที่ผ่านมา เป็นแนวคิดและรูปแบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นของโลกตะวันตก ซึ่งมีอิทธิพลต่อรัฐและสังคมต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยสูง แต่กระนั้นก็ตาม ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวคิดและรูปแบบของประชาธิปไตยแบบตะวันตกทั้งหมดนั้นยังมีจุดอ่อนและทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น เห็นได้จากปัจจุบันได้มีการศึกษาในทางวิชาการถึงกระแสของความถดถอยของประชาธิปไตยในโลกตะวันตกที่ได้นำไปสู่ปัญหาในการปกครองและการบริหารจัดการประเทศ เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ และเกิดความขัดแย้งต่างๆ

ในขณะเดียวกัน การแสดงออกของแนวคิดทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยกระแสอื่นที่นอกเหนือไปจากแนวคิดและรูปแบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก เช่น การนำหลักความเชื่อทางศาสนา การปกครองโดยผู้ที่มีคุณธรรมและความสามารถ (Meritocracy) การนำข้อดีหรือจุดแข็งดั้งเดิมของโลกตะวันออก ในแต่ละวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่เข้ามาปรับใช้ร่วมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก เพื่อให้เกิดแนวคิดและรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับพื้นที่ในการปกครองของประเทศต่างๆ ดังนั้น แต่ละพื้นที่และประเทศได้เปิดกว้างขึ้นให้กับแนวคิดและรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่หลากหลายขึ้น ซึ่งได้เพิ่มทางเลือกของสังคมนั้นๆ ในการดำเนินวัฒนธรรมหรือสิ่งที่ดีงามในท้องถิ่นหรือประเทศชาติของตนควบคู่ไปกับวัฒนธรรมกระแสหลักของโลกอย่างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เป้าหมายประการสำคัญของการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองของไทยในขณะนี้ ได้แก่ การธำรงไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีความมั่นคง มีความชอบธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติ บ้านเมือง และประชาชน ทั้งนี้ ประเทศชาติและสังคมต้องมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างรักก็ตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว การปฏิรูปการเมืองของไทยในขณะนี้ไม่ควรยึดติดหรือเคร่งครัดกับทฤษฎี แนวคิด รูปแบบและกฎกติกาประชาธิปไตยของประเทศตะวันตกมากเกินไป แต่ควรมีความยืดหยุ่น โดยผสมผสานกับวิถีแบบตะวันออก ประสพการณ์ของประเทศที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อดีและจุดแข็งต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษพื้นฐานดั้งเดิมของไทยเข้าร่วมด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า การปฏิรูปประเทศด้านการเมืองจะปฏิเสธแนวคิดสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอันเป็นสากล

สำหรับจุดแข็งซึ่งเป็นลักษณะพิเศษพื้นฐานดั้งเดิมของไทยที่สำคัญที่สุดคือประเทศไทยมี “สถาบันพระมหากษัตริย์” และ “ระบอบราชาธิปไตย” ที่เข้มแข็งมีความยั่งยืนและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยได้อย่างยาวนานกล่าวคือ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบัน

พระมหากษัตริย์นับเป็นที่มาแห่งความชอบธรรมสูงสุดในระบอบการเมืองไทยผ่านกระบวนการต่างๆ ทั้งที่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างเป็นทางการและเป็นประเพณีแนวทางปฏิบัติต่อกันมาตั้งนั้น “ระบอบประชาธิปไตย” ของไทยจึงจำเป็นต้องอยู่เคียงคู่และพึ่งพิงไปกับ “ระบอบราชาธิปไตย” อย่างเหมาะสมพอดีปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์เพื่อการประดับประดาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยิ่งขึ้น

ในรัชสมัยที่ผ่านมา เห็นได้ว่าระบอบราชาธิปไตยได้ช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งสร้างความปรองดองและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ตลอดจนหาทางออกให้กับประเทศได้เสมอ มีธรรมเนียมประเพณีการปกครองที่พระมหากษัตริย์ทรงมี “ราชประชาสมาสัย” ร่วมกับประชาชน สื่อสารมวลชน นักการเมือง ทหาร ตำรวจ และข้าราชการอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีความใกล้เคียงกับลักษณะของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) อันเป็นสากล

ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวนี้เป็นแนวทางของระบอบราชาธิปไตยที่อยู่เคียงคู่ไปกับระบอบประชาธิปไตยของไทย ซึ่งทำให้ประเทศชาติดำเนินต่อไปได้อย่างสันติและสงบสุขเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ระบอบราชาธิปไตยที่เข้มแข็งอันเป็นลักษณะพิเศษของไทยจึงเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญสำหรับการปฏิรูปการเมืองเพื่อธำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แท้จริงแล้ว คำว่า “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ก็เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่คู่กันระหว่างสองวัฒนธรรมทางการเมือง อย่างเช่นในสังคมไทยที่มีรากฐานวัฒนธรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์คงอยู่อย่างยาวนานซึ่งต้องอยู่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ

นอกจากนี้ แนวคิด วัฒนธรรม และอุปนิสัยของคนไทยก็ยังเป็นพื้นฐานดั้งเดิมที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองเพื่อเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยได้ เช่น วัฒนธรรมของคนไทยที่มีความยืดหยุ่น ประนีประนอม การมีระบบอาวุโส ระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง ผู้ใหญ่-ผู้น้อย รู้แพ้รู้ชนะรู้ถอย ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดียิ่งสำหรับประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) ซึ่งเป็นวิถีของประชาธิปไตยที่ดำเนินการทางการเมืองแบบไม่เป็นคู่ขัดแย้ง ไม่เป็นปรปักษ์ ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย (Non-Adversary Democracy) มีการหาฉันทมติร่วมกัน (Consensus) ในการทำงาน ทั้งนี้ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือยังมีความสอดคล้องกับแนวทางของราชประชาสมาสัยดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาคความขัดแย้งต่างๆ โดยสันติวิธี ตลอดจนช่วยเสริมสร้างการรัฐรักสามัคคีของสังคมไทยด้วย

ในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่กล่าวข้างต้น คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองได้กำหนดประเด็นการปฏิรูปไว้ ๕ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ๑) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๒) กลไกการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการรัฐรักสามัคคีของสังคมไทย ๓) การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม ๔) การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อการปฏิรูปประเทศ และ ๕) การสร้างรัฐธรรมนูญไทย ซึ่งประกอบไปด้วยหลักคิด ดังนี้

ในการทำให้การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมั่นคงได้นั้น ต้องเริ่มจากการวางรากฐานความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้แก่ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ดังนั้น

ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากหลักการของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจึงเป็นที่มาของการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยประชาชนชาวไทยต้องเป็นทั้ง “พลกนิกร” ของพระมหากษัตริย์และเป็น “พลเมือง” ที่ดีในระบอบประชาธิปไตยควบคู่กันไปด้วย

ส่วนรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในหลักการของระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องเน้นการปกครองโดยประชาชนเป็นหลักสำคัญ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารบ้านเมืองด้วยตนเอง ดังนั้นการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นประเด็นสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองของไทย เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกภาคส่วนในประเทศไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองด้วยตนเอง นอกเหนือไปจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งเท่านั้น นอกจากนั้น ต้องปลูกฝังเรื่องหน้าที่ของประชาชนในฐานะพลเมืองลงในจิตสำนึกของคนไทยให้เข้มข้นขึ้นด้วยมิใช่คำนิ่งหรือย่ำแต่เรื่องสิทธิหรือผลประโยชน์เท่านั้น หน้าที่ของพลเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับความทุ่มเทและเสียสละเพื่อส่วนรวมและบ้านเมืองว่าจะทำอะไรให้กับบ้านเมืองเช่น ต่อสู้เพื่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การกวัดขັນและตรวจสอบนักการเมืองด้วยความรู้สึกที่ตัวเองเป็นเจ้าของประเทศและบ้านเมืองนี้ เป็นต้น โดยเรื่องดังกล่าวเป็นจุดเน้นที่สำคัญในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองในขณะนี้

ในประเด็นการปฏิรูปนี้ คณะกรรมการฯ ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่สำคัญประกอบด้วย (๑) การให้การศึกษาและเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของพลเมือง (๒) การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และเสริมสร้างสำนึก ทักษะ และหน้าที่ของพลเมือง (๓) การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือและกลไกในการดูแลเสียงข้างน้อย (๔) การพัฒนาและเสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (๕) การส่งเสริมการรวมกลุ่มและยกระดับบทบาทของภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ ในประเด็นดังกล่าว คณะกรรมการฯ มีความมุ่งมั่นเป็นอย่างยิ่งในยกระดับโรงเรียนต่างๆ ในประเทศให้เป็นโรงเรียนประชาธิปไตยในท้องถิ่น

สำหรับสภาพปัญหาทางการเมืองของไทยที่ผ่านมาซึ่งมีความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความรุนแรงขึ้นหลายครั้ง ประชาชนเกิดความคิดเห็นที่แตกแยก แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายและไม่เป็นมิตรต่อกัน เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การทำให้ประเทศไทยเกิดความเสียหายในหลายทางดังนั้น เพื่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนในชาติมีความรู้รักสามัคคีปรองดอง มีความสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน อยู่ภายใต้กฎกติกาของประชาธิปไตยร่วมกัน อีกทั้งต้องสร้างบรรยากาศทางการเมืองให้มีความสงบเรียบร้อยรู้รักสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยคณะกรรมการฯ จะดำเนินการให้เกิดการปฏิรูปประเทศด้วยการสร้างกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการรู้รักสามัคคีของสังคมไทย

นอกจากนั้น ในการสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในระดับชาติที่เข้มแข็ง ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นฐานรากของสังคมด้วย โดยต้องการกระจายอำนาจและทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

ด้วยตนเอง โดยคณะกรรมการฯ จะดำเนินการให้เกิดการปฏิรูปการเมืองในการกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ท้องถิ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตยทางตรงของตนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการตนเองในระดับท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นโรงเรียนฝึกหัดประชาธิปไตยที่ใกล้ชิดตัวให้กับคนไทยได้อย่างดียิ่ง ด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม นั้น ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ต้องรู้สึกถึงประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองตนเอง โดยตนเอง (Self-government) ดังนั้น ในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองต้องช่วยในการผลักดันการกระจายอำนาจออกไปให้ท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้น ให้ท้องถิ่นได้มีบทบาทอย่างเหมาะสมพร้อมทั้งงบประมาณที่เพียงพอในการบริหารปกครองตนเอง สำหรับเมือง ตำบล เทศบาลต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเสริมสร้างให้เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนดูแลจัดการกันเอง ปกครองดูแลกันเอง ด้วยตนเอง การปลดปล่อยให้ท้องถิ่นได้ทำงาน การให้โอกาสแก่ท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปการเมือง นอกจากนี้ การพัฒนาในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งยังสามารถผลักดันประเทศชาติให้พัฒนาขึ้นมาได้ทั้งในทางเศรษฐกิจและอื่นๆ ด้วยกำลังของท้องถิ่นต่างๆ ในการสร้างบ้านแปงเมืองด้วยความรัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และนิยมในท้องถิ่นของตน

ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ ภาคประชาสังคมเป็นกลุ่มที่สำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น รัฐจึงต้องส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมได้ทำงานแทนรัฐอย่างเหมาะสมโดยควรเริ่มในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นระดับที่ใกล้ชิดตัวประชาชนที่สุดก่อนเป็นอันดับแรก ผ่านการสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในขณะเดียวกันต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจประชาชนเพื่อขจัดลักษณะของการเป็น “รัฐนิยม” ในการเมืองการปกครองไทยที่อำนาจหน้าที่และภาระงานส่วนใหญ่เป็นของรัฐ และต้องสนับสนุนให้เกิดการปกครอง “โดยประชาชน” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้น การปกครองโดยประชาชนต้องทำให้เกิดการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง ในระดับท้องถิ่นต้องทำให้ท้องถิ่นต่างๆ เป็นประชาธิปไตยที่มากไปกว่าแค่มีการเลือกตั้งเท่านั้น (Deepening Local Democracy)

ในประเด็นการปฏิรูปนี้ คณะกรรมการฯ ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่สำคัญประกอบด้วย (๑) การกระจายอำนาจและการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น (๒) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (๔) การสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการเมืองปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขบ้านเมืองมีความสุขและประชาชนฐานรากมีความเข้มแข็งแล้ว อนาคตพหุเกี่ยวกับการเมืองด้านอื่นๆ จะมีความเข้มแข็งตามไปด้วยพรรคการเมืองนักการเมือง บุคลากรที่เกี่ยวข้องในทางการเมืองและอื่นๆ ก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีธรรมาภิบาล ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ จะดำเนินการให้เกิดการปฏิรูปการเมืองเพื่อให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อการปฏิรูปประเทศร่วมด้วย เพราะได้เล็งเห็นว่าการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน อีกทั้งการเลือกตั้งเป็นการแสดงเจตนาของประชาชนในการเลือกสรรผู้แทนของตนเพื่อเป็นตัวแทนเข้าไปปกครองและบริหารบ้านเมืองในระดับชาติและท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งจะสัมฤทธิ์ผลโดยบรรลุเป้าหมายแห่งเจตนารมณ์ของการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยผ่านผู้แทนได้นั้น การเลือกตั้งจะต้องดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม ซึ่งการเลือกตั้งจะมีความสุจริตและเที่ยงธรรมได้นั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งคือ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเลือกตั้ง ไม่กระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย หากปรากฏว่ามีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายก็จะก่อให้เกิดเป็นคดีเลือกตั้ง และต้องนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อไปซึ่งที่ผ่านมา การเลือกตั้งยังเกิดปัญหาในหลายเรื่อง เช่น การซื้อสิทธิขายเสียงและการละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ต้องได้รับการแก้ไขโดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ในประเด็นการปฏิรูปนี้ คณะกรรมการฯ ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่สำคัญ ประกอบไปด้วย (๑) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทางการเมืองและการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น (๒) การป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งและการซื้อสิทธิขายเสียง (๓) การตรวจสอบการใช้จ่ายของพรรคการเมืองและผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง (๔) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ และ (๕) ปฏิรูปพรรคการเมืองให้เป็นของประชาชนและเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญเคียงคู่กับระบอบประชาธิปไตย

สุดท้าย คณะกรรมการฯ มีความตั้งใจในการสร้าง**รัฐธรรมนูญไทย** เพราะหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการเมืองเพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขควรมีท่วงทำนองแห่งการดำเนินการทางการเมืองและการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่ในระบอบแบบ “ธรรมนูญไทย” กล่าวคือ เป็นการตัดสินใจบนเจตนาที่เป็นธรรม และตั้งอยู่บนหลักการของธรรมะ คุณธรรม คุณความดี ความถูกต้อง ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต โดยใช้ปัญญาประกอบด้วยข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน ทั้งนี้ ท่วงทำนองแบบธรรมนูญไทยจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงและทำให้เกิดสันติในตัวเองด้วยธรรมนูญไทยนั้นยังหมายถึงการยึดถือธรรมะ ถือหลักการ ความจริง ความถูกต้อง ความชอบธรรม ความดีงาม และเหตุผลเป็นใหญ่สำหรับการกระทำต่างๆ ด้วยปัญญา โดยเคารพหลักการ กฎ ระเบียบ กติกา ฉะนั้นธรรมนูญไทยจึงเป็นหลักการปฏิบัติในการครองตน เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติในตัวคนที่ถือธรรมะเป็นใหญ่ทำงานโดยมีเจตนาที่จะยึดแนวทางที่ดีเป็นเกณฑ์ ไม่เห็นแก่ตนเองว่าจะเสียประโยชน์หรือไม่มีใช้เป็นการปกครอง จึงสามารถปรับใช้ได้กับการปกครองทุกระบอบธรรมนูญไทยจึงเป็นเกณฑ์การตัดสินใจที่ดีไม่ว่าจะปกครองในระบอบไหน ทั้งนี้ คำว่าธรรมะดังกล่าวแปลความไปถึงหลักการ ซึ่งหมายถึงประโยชน์ของประเทศ สังคมและมหาชน อีกทั้งความถูกต้องและธรรมาภิบาลด้วย

การสร้าง “รัฐธรรมนูญไทย” ในระบอบประชาธิปไตยมีความคิดมาจากหลักการที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจรัฐ ประชาชนใช้ระบบการเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้แทนไปปกครองประเทศ หากเกิดรัฐบาลจากประชาชนจะสามารถทำอะไรให้เกิดประโยชน์กับประชาชนได้อย่างแท้จริง เมื่อนำคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องธรรมนูญไทยที่ใช้ธรรมะเป็นตัวกำกับและกำหนดไม่เอาประโยชน์ส่วนตนแต่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นสำคัญปรับใช้กับรัฐ คำว่า “รัฐ” ในรัฐธรรมนูญไทยนี้จึงหมายความว่า รัฐบาลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรภาครัฐทั้งหมด

ในประเด็นการปฏิรูปนี้ คณะกรรมการฯ ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่สำคัญประกอบด้วย (๑) การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (๒) การควบคุม การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการลงโทษ และ (๓) การส่งเสริมสนับสนุน และเสริมสร้างธรรมนูญไทยให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

แผนปฏิรูปประเทศด้านการเมืองนี้ยังได้มีการกำหนดกลไก ขั้นตอน และวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนแผนฯ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิรูปอันจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป
